PARTS, Kaarel, kohtu- ja seltskonnategelane, sünd. 24. V 1873 Otepää klk. Arula Alajärvel talupidaja Eeverd P.-i pojana, õppis Tartus aa. 1892—96 õigusteadust ja omandas ülikooli lõpetamisel *cand. jur.* astme, töötas selle järel kohtuameti kandidaadina Riia ringkonnakohtu juures ja hakkas 1897. a. kevadel Võrus advokaadiks. Järgmisel a. sai P. sealsamas Ülema Talurahvakohtu eesistujaks ning jätkas sama ameti pidamist Tartus aa. 1900—07. 1907. a. valiti P. Eesti rahvameelse Eduerakonna liikmena Liivimaa esindajaks II Vene riigivolikokku, mille tagajärjel lahkus kohtuniku kohalt. Riigivolikogu laialisaatmise järel teotses P. Tartus vannutatud advokaadina. Juba Võrus avaldas P., kes üliõpilasena oli Eesti Üliõpilaste Seltsis tihedalt liitunud Eesti rahvusliku ning demokraatliku mõtteviisi kandjatega, elavat osavõttu Eesti seltskondlikust elust, eriti kaasa töötades »Kandle« seltsis. Tartus sai P. tolleaegse Eesti seltskonna üheks tuttavamaks ja tegevamaks liikmeks. Kõigis »Postimehe« ümber koondunud ringkondade üritustes Eesti rahva tulundusliku, politilise ja kultuurilise seisundi edasiarendamiseks nii endisest ajast päritud Saksa ülevõimu murdmise ning alatasa otsustavamalt pealetungiva Vene riikliku »piirimaade ligindamise« võtete tagasi tõrjumise teel, kui Eesti rahvusliku iseteadvuse äratamise ja süvendamise, tulunduslikkude ja rahvuskultuuriliste ettevõtete intensiivsema teostamise kaudu, oli P. otsekoheseks osaliseks ning tegevamaks kaastöötajaks, esinedes põhjaliku õigusteadlasena ning vaba, tasakaalustatud seisukoha kandjana ja väljendajana. Siin on kõige pealt mainitav P.-i kaastöö ühistegevuse alal. P. oli esimese Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisuse esimene juhatuse esimees (1902—03), samuti esimese Eesti Vastastikuse Krediit-Ühisuse juhatuse liige (1905) ja Eesti Vastastikuse Tulekinnituse Seltsi, praeguse Eesti Kindlustuse Seltsi asutajaid liikmeid ja esimene ning kauaaegne juhatuse esimees (1907—24). P.-i juhatusel arenes see kindlustuseselts õige laialiseks ja teguvõimsaks ühinguks ja avas rea osakondi teisteski kodumaa linnades. 1924. a. valiti P. Seltsi auesimeheks. Samal ajal töötas P. ka Liivimaa Linnahüpoteegi Seltsis, olles 1904—20 juhatuse liige ja juriskonsult ning 1920—23 nõukogu esimees; edasi oli P. tegev »Taara« ja Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi juhatuses, on Eesti Kirjanduse Seltsi Asemikkudekogu liige algusest (1907) peale ning oli eestseisuse liikmeks pikema aja kestes (1907—20), samuti on ta Eesti Rahva Muuseumi, Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi juhatuse liige, Bergmanni Abiraha Valitsuse esimees pärast O. Kallas'e lahkumist j. m. Tartu linna-omavalitsuse töist võttis P. osa linnavolikogu Eesti vähemusrühma liikmena ning juhina 1906. a. peale. Kui 1905. a. Läänemere-mail võimalused avanesid avaliku politikaelu elamiseks erakondadesse koondumise näol, oli P. Eesti Rahvameelse Eduerakonna asutajaid ning tegevaid liikmeid. Vene revolutsiooni puhkemise alul (1917) võttis P. osa Eesti ajutise omavalitsuse seaduse väljatöötamisest, mis Vene ajutise valitsuse poolt 30. III 1917 kinnitati; sama a. aprillis nimetas Ajut. Valitsus P.-i Lõuna-Eesti abikomissariks, kellena tal tuli eriti võitlust pidada Tartus asuva Vene-Läti soldatite nõukogu ebademokraatlikkude võtete vastu, mis viisid koguni P.-i ajutise vangistamiseni mainitud nõukogu poolt, kus enamline ollus ülekaalu oli võtmas. 1917. a. suvel lahkus P. abikomissari kohalt ja valiti Eesti Maapäeva liikmeks. 1918. a. toimis P. Eesti Ajutise Valitsuse volinikuna Lõuna-Eestis ning korraldas pärast okupatsioonivägede lahkumist Põltsamaal vastupanu enamlastele. 3. II 1919 valis Maapäev P.-i oma esimeheks, kellena ta toimis kuni Asutava Kogu kokkuastumiseni, avades selle esimese avaliku istungi 23. IV 1919. Asutava Kogu liikmeks oli P. Eesti Rahvaerakonna nimekirja järgi. Asutav Kogu valis ta 31. X 1919 Eesti Vabariigi kõrgema kohtuasutise, Riigikohtu, liikmeks ning esimeheks, mispärast P. Asutavast Kogust lahkus ning üldse eemale jäi aktiivsest politilisest tegevusest. Riigikohtu esimehena tegi P. kõige pealt põhjapanevat organiseerimistööd: tema energilisel teotsemisel omandati vastavad ruumid, muretseti tarvilik inventar, loodi kantselei koosseis, pandi raamatukogule alus. Peale oma otsekoheste kohustuste — üldkogu istungite juhatus, sisemised ning kantselei-korraldused — võttis P. Riigikohtu tegevuse esimesil aa. (1920—21) osa kohtu osakondade istungeist, esinedes pea alaliselt tsiviilosakonna eesistujana, samuti tihti ettekandjana tsiviil- ja administratiivosakonnas tähtsamate küsimuste harutamisel. Praegu (1928) töötavas kohtute uuenduste komisjonis on P. silmapaistvamaid tegelasi. — P.-i kirjanduslik tegevus on väljendunud peamiselt kaastöös ajalehtedele. Üliõpilasena töötas P. »Eesti Postimehe« toimetuses ning avaldas samal ajal ja hiljeminigi »Postimehes« kirjutisi õigusteaduslikkude küsimuste üle. Viimasel ajal (alates 1921. a.) on P. juriidilises ajakirjas »Õigus« korduvalt sõna võtnud üksikute seaduste eelnõude ning seaduste kohta, samuti kasutab ta teisi juhuseid oma arvamise avaldamiseks õiguslikes ning kohtukorralduse küsimustes. Laialist tähelepanu äratas eriti P.-i seisukoht Riigikogu juhatuse poolt veebr. 1927 kokkukutsutud õigusteadlaste nõupidamisel maaseaduse rahvahääletusele panemise küsimuses: erinedes koosolevate